

І. *Долішнього НАН України».* URL: [https://ird.gov.ua/sep/sep20223\(155\)/sep20223\(155\)_041_RyvakN.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20223(155)/sep20223(155)_041_RyvakN.pdf)

4. Зубкова Аліна, Майгурова Дар'я, Місюня Руслан. Управління проектами цифрової трансформації міжнародних підприємств: ключові відмінності Індустрії 4.0 та 5.0. *Офіційний сайт: MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS.* URL: <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/170/156>

5. Skobelev, P. O., and S. Yu Borovik. On the way from Industry 4.0 to Industry 5.0: From digital manufacturing to digital society. *Industry 4.02.6* (2017): 307-311.

ЗАХАРОВА О.В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин,
Маріупольський державний університет*

ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА ЯК КЛЮЧОВИЙ ВЕКТОР СТІЙКОГО РОЗВИТКУ КРАЇН: ДОСВІД ЄС

Після ухвалення Європейським союзом першого Плану дій щодо розвитку циркулярної економіки (Circular Economy Action Plan) у грудні 2015 р. [1], який став важливою складовою порядку денного стратегії Європейського «зеленого» курсу (European Green Deal) [4], ідея та концепція впровадження та розвитку нової моделі виробництва та споживання набула особливої популярності, особливо в аспекті досягнення цілей сталого розвитку.

Циркулярна економіка - це концепція управління ресурсами, яка відстоює ідею про те, що система економічного розвитку повинна бути спрямована на зменшення відходів, максимізацію використання ресурсів та створення замкненого циклу виробництва і споживання. Основний принцип циркулярної економіки полягає в тому, щоб максимально продовжувати термін служби виробів та матеріалів, а також уникати викидів у навколишнє середовище.

До основних переваг циркулярної економіки слід віднести: суттєве зменшення відходів (концепція zero waste), ефективне використання ресурсів, економія енергії та ресурсів, стимулювання інновацій, створення нових робочих місць як наслідок розширення сектору переробної промисловості та відновлення товарів, зростання стійкості глобальної економіки в результаті зменшення залежності від обмежених природних ресурсів, підвищення конкурентоспроможності компаній через перехід до нових моделей споживання, зниження негативного впливу на клімат, підтримка зручного споживання, що базуються на доступі до послуг, а не на власності товарів; забезпечення максимального досягнення цілей сталого розвитку.

Як зазначається у The Circularity Gap Report 2023, світова економіка зараз лише на 7,2% є циркулярною, та цей показник останніми роками зменшується з 9,1% у 2018 році до 8,6% у 2020 році та відповідно до 7,2% у 2023 році [3]. Це свідчить про те, що світ переважно орієнтується на виробництво та споживання первинних матеріалів, як наслідок понад 90% матеріалів або марнуються, або втрачаються, або залишаються недоступними для повторного використання протягом багатьох років, оскільки вони зберігаються у довготривалих запасах, таких як будівлі та машини.

Країни ЄС є лідерами у провадженні принципів циркулярної економіки у світі. За прогнозами, результатом упровадження циркулярної економіки в ЄС буде створення 580 тис. робочих місць, щорічна економія енергії на 500 євро кожним домогосподарством та “зменшення промислового попиту на сировину на 17–24 % до 2030 р. і витрат підприємств на 630 млрд євро за рік. Загальний ефект від циркулярної економіки в ЄС оцінюють у близько 570 млн євро щорічно. До 2030 р. ЄС планує: переробляти 70 % упакування, 65 % муніципальних відходів; вивозити на сміттєзвалища менше ніж 10 % твердих побутових відходів; виготовляти повністю перероблене пластикове упакування. На захист навколишнього середовища країни ЄС витрачають близько 0,8 % від ВВП [5].

В цілому незважаючи на лідерство у впровадженні принципів циркулярної економіки, країни ЄС переважно ще мають лінійну модель виробництва та споживання, при цьому встановлюючи амбітні плани щодо розбудови моделі циркулярної економіки. Наведемо деякі факти щодо цього твердженням:

- Рівень матеріаломісткості європейської економіки становив 13,7 т на душу населення (2020 р.), що лише на 2% менше, ніж у 2014 р.

- З 2000р. продуктивність ресурсів в економіці ЄС зросла приблизно на 35%, що свідчить про прогрес у відокремленні економічного зростання від використання ресурсів

- На одного жителя ЄС припадало 4,8 т відходів (2020 р), що на 3% менше рівня 2010 р.

- У 2020 р. в ЄС утворилося 59 млн. т харчових відходів, що еквівалентно 131 кг на душу населення, при цьому скорочення вдвічі глобальних харчових відходів на душу населення до 2030 року є одним із завдань Цілей сталого розвитку.

- Утворення пакувальних відходів в ЄС становить 178 кг на душу населення у 2020 році, що на 17% більше, ніж у 2010 році, при цьому 35 кг на душу населення (19%) становить пластикове пакування. У період 2010-2020 рр. відходи пластикової упаковки збільшилися на 25%, що є найбільшим зростанням серед усіх потоків пакувальних відходів.

- У 2021р. перероблено 49% муніципальних відходів (ціль 60% до 2030 р.), 64% відходів упаковки (ціль 70%), 38% пластикових пакувальних відходів (ціль 55%).

- Рівень циркулярності економіки ЄС за даними 2022 р. складає 11,5%, що лише на 3,2% вище рівня 2004 р. (8,3%), тобто в економіці використовується

лише біля 12% матеріалів з перероблених відходів. Найвищий цей показник у Нідерландах (27,5%), за Бельгії (22,2%) та Франція (19,3%), найнижчий у Фінляндії (0,6%), Румунії (1,4%) та Ірландії (1,8%).

– В ЄС приватні інвестиції у конкретні сектори економіки, що мають відношення до циркулярної економіки, склали 121,6 млрд євро у 2021 році, що еквівалентно 0,8% від ВВП ЄС. При цьому в цих секторах працевлаштовано 4,3 млн. людей, що на 11% більше ніж у 2015 р.. Додана вартість у секторах циркулярної економіки зросла на 27% порівняно з 2015 р. та склала 299 млрд. євро.

– У 2021 році залежність ЄС від імпорту матеріалів становила 22,9%, зокрема 52% - від металевих руд та 71% від викопної енергії, на 100% залежить від імпорту з Китаю рафінованих рідкоземельних елементів та рафінованого магнію [2].

Таким чином, не викликає жодних сумнівів, що циркулярна економіка представляє собою потужний інструмент для досягнення сталого розвитку та збалансованого співвідношення між економічними, соціальними та екологічними аспектами. Впровадження моделі циркулярної економіки дозволяє забезпечити підвищення стійкості економічного розвитку, зменшити негативний вплив на навколишнє середовище та підтримати сталість розвитку. Як показує досвід країн ЄС, першими кроками в цьому напрямку мають бути розроблена правова база, визначені чіткі стратегічні пріоритети та цілі в цій сфері та відповідна ефективна система моніторингу, що в певній перспективі забезпечує додану вартість, робочі місця, приплив інвестицій та впровадження інноваційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Circular economy action plan. URL: https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en
2. European Commission, Directorate-General for Environment, Circular economy – New tool for measuring progress, Publications Office of the European Union, 2023, URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2779/1618>
3. The Circularity Gap Report 2023. URL: <https://www.circularity-gap.world/2023>
4. The European Green Deal. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
5. Горбаль Н.І., Ломага Ю.Р. Циркулярна економіка – основа сталого розвитку підприємств. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: Проблеми економіки та управління. 2022. 6(1). С. 9–24. <https://doi.org/10.23939/semi2022.01.009>